

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИН КММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫН ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ
НЫЗЫЛ ХООРАЯ КОМИТЕТЕРИНИН, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫН
ОБЛАСТЬ БОЛГАШ ХООРАЯ СОВЕТТЕРИНИН ОРГАНЫ

1955
АВГУСТ
7
ВОСКРЕСЕНЬЕ
№ 158 (3352)
Өртсө 20 коп.

Совет улустун болгаш пайбынга ынакшылдыг бүгү улустарнын күчлүг деткимчезинге даянгаш, Совет чазак болза, делегей байдалынның дүшкүүрлүг чорун улам ыңай чымчадырчыне угланган полипиканы моон соңгаар-даа чайгылыш чокка чорудар, бүгү делегейге быжыг пайбың дээш демисежир.

ССРЭ-НИН ДЭЭДИ СОВЕДИНИНҮШКУ СЕССИЯЗЫ

Дөрт күрүнелернин чазактар Баштыңнарынын Женева Чөвүлел хуралынын түннелдери

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң үшкү сессиязынга 1955 чылдың август 4-те ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. А. БУЛГАНИННЫҢ илеткели

Эштер депутаттар!
Дөрт күрүнелерниң — Совет Эвилелиниң, Американың Каттышкан Штаттарынын, Великобританиянык болгаш Франциянык чазактар Баштыңнарынын июль 18-тен 23-ке чедир Женевага болуп эрткен Чөвүлел хуралынын ажылынын түннелдериниң дугайын ССРЭ-ниң Дээди Советинге айтканын ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели меңээ дааскан.

Женева Чөвүлел хуралына ачтангы чорууда, Совет чазак төлөөлери АКШ-тын, Великобританиянык болгаш Франциянык чазактарының Баштыңнары-биле улустар аразынын өң чугула айтыргаларын ажы-биле чугаалажып көөр, улустар аразынын дүшкүүрлүг чорун кады күженишкисинер-биле чымчадырны чедип алыр бады күрүнелернин аразына бүтүрүшкү чорукту доктаадырның эгезин салдыр деп чүвени барымдаан. Совет чазак болза, чазактар удуртчуларынның ужуражышынын тайбыңны быжыгаларынчыне угланган дугуржулаганын шиттирлерин дилеп тыпарына таарымчалык байдаларын тургузуп болур деп санааш, индиг чугаалажышынынар чорударын шагда-ла савалдап турган.

Бистер Совет күрүнелериниң деңизиниң даггынык политиказынын—ангы-ангы интилек системаларыга хамзааржып турар чурттарының тайбың кожа-хөлбө турарының политиказынын, улустарын аразына тайбың дөш демиседик политиканың кол принциптерин удуртууга болдурум, Женева Чөвүлел хуралына киржишкен биле. Бистер болза, Совет Эвилелиниң чазактын тайбыңга ынакшылдыг политиканы совет улустуң эрге-ажыктарына дүжүк турар деп чүвени барымдаан келген болгаш барымаалан турар бис. Шаң мынд политика улустар аразынын дүшкүүрлүг чорун кошкардырына, тайбыңны болгаш аймык чок чорукту хандырарын-

га хан-хамырыдан сонургалды бүгү улустарын күзөг-чүткүдүнге база дүжүк турар дөшүнге чыгыныс бис. Тайбың дөш улустуң шимчөөшканы политиккага өзүп турар савалдарын көргүзүп турар, ыччангаш оңу күрүне ажылдакчылары барымдаан көрөй барып шыдаас.

Ыччангаш, АКШ-тын, Англиянык, Франциянык болгаш ССРЭ-ниң чазактар Баштыңнарынын Чөвүлел хуралын эрттирген чорукту тайбыңга ынакшылдыг күштерин додгарай чедиптини кылдыр көөрү эргежок чугула.

1945 чылдың Потсдам конференциянык үезинден соңгаар улустар аразынын амьдиралынын өйү келген айтыргаларын кады чугаалажып көөр дөш Совет Эвилелиниң, АКШ-тын, Англиянык болгаш Франциянык чазактарынын Баштыңнары бот-боттары бир-ле дугаар ужурашкан деп факт болу-ла чугула ужуру-дузалык болуп турар.

Женева Чөвүлел хуралына дөрт улук күрүнелериниң удуртчу ажылдакчылары бот-боттарынын аразына хуунуң хога-баазын тургускан болгаш улустар аразынын байдалынын элзеп хөй айтыргаларынын талазы-биле санал-оңалдарын солгунканнар. Алаан ботунуң хуралдарында, хуралдардан дашкаар анза ужуражышынынар-даа кады ажылдакчыларын болгаш кайы-кайызын билчириниң байдалыга эрткен, —Чөвүлел хуралдык бүгү киржишчилери таарымчалык эки түннелдерин чедип алырчыне чүткүдүңү илеткелер деп чүвени күзөг хамышкып-биле демдегээр керек.

Дөрт күрүнелериниң чазактар Баштыңнарынын Женева Чөвүлел хуралы ССРЭ-ниң, АКШ-тың, Англиянык болгаш Франциянык аразында харылааларга эргилдени болдурум төлөөде, ол Чөвүлел хуралды төөгүлүг чугула болушкуннарынын савыгына кыриш болур.

I Женева Чөвүлел хуралынын бүдүүзүндө улустар аразынын байдалы

Женева Чөвүлел хуралынын киржишчилериниң кылган ажылын болгаш оң түннелдерин чугулаап кирериниң мурунда, ол Чөвүлел хуралдык муруну чарында улустар аразынын байдалын додгаргайларына доктаары эргежок чугула.

Делегейниң ийги дайымынын төнгениниң соонда эрткен он чылдар болза, мурунда инти дайынга—фашизмге удур демиседик талазы-биле эвилелчилер чоран күрүнелериниң аразында харылааларынын чидигелени-биле додгаргайлаштыр.

Совет Эвилели он үезиң дүргүзүлдө, ылаңгыя сөөлүг бүдүн чартык—ини чылдарың дүргүзүлдө улустар аразынын харылааларына тывылган дүшкүүрлүг чорукту чымчадырчыне угланган баямнарны кылган, «соок дайынга» төөнүчү салдырн база тайбың болгаш улустарын аймык чок чорун дөш демиселге кады ажылдажылганы катар тургузарын орадыжып келген. Совет Эвилели-биле кады тайбыңны быжыктыр дөш Кыдат Улус Республика болгаш улус демократиянык бүгү чурттары идеянык демисежин келген.

Совет Эвилелиниң болгаш тайбыңга ынакшылдыг бүгү чурттарының тайбыңны быжыгаларыне угланган күженишкисинери сөөлүг үеде чогулчалык түннелдерин берген деп чүвени көрөй барып болбас.

Дамыктык мурунда Кореяга дайыны сооксатканы дүшкүүрлүг чорукту чымчадырчыне дөш болган дөшүн чугулаалар керек, ону Кыдат Улус Республиканык, Совет Эвилелиниң болгаш тайбыңга ынакшылдыг эске-даа күрүнелериниң элекчи чоруунуң түннелдинде чедип алган. Оң-биле дайының Иракын Чөөн чүте аймыкында оңа өжүртүнгөн, ол одак бүгү-ниги тайбыңны хөргөңгө аар бүгү-ле уржатарымы дайыны калбыртырны кыжанып турган.

Сонургалдык эске-даа күрүнелериниң киржилеши-биле беш күрүнелериниң—ССРЭ-ниң, Кыдат Улус Республиканык, АКШ-тың, Англиянык болгаш Франциянык даггынык керектер министрлериниң Женева чөвүлел хуралына эрткен чылды чедип алдынган дугуржулаганы түннелдинде Инди-Кыдатка дайын чорудуугаларын сооксатканы болза, тайбыңны чүте Мурнуу-Чөөн Азияга быжыгаларына эвес, хары база улустар аразынын байдалын интилек-биле кадышкыдырына уаң ужуру-дузалык дараагында уаң болушуну болган. Инди-Кыдатка хан төгүшкүнүн сооксатканына чедирш келген 1954 чылдың Женева дугуржулаганы Инди-Кыдаттын бүрүн национал хамзаарышас чорукте болгаш хосталгаже чүтүп турар улустарын дүрүң боттар национал эргелери хулаан көөрүңе үндөйлөнгөн болганда, ол дугуржула улам-на ужуру-дузалык болган.

Ыччанга-даа, Кореяга болгаш Инди-Кыдатка дайынын сооксатканы байгачык уаң ужуру-дузалык болжажык, улустар аразынын байдалы дүшкүүрлүг болуп үргүлдөшкөн эрткен. Күрүнелериниң ангы-ангы бөлүктөрүнүн аразына бүтүрүшкө болгаш сезинчир чорук мурунку хөзөр-ле турун турган, «соок дайыннык» байдалы туруп турган.

Шаң мынд байдал улустар аразынын байдалын улам иңай өңкөшкөңгө база өңкөш болгаш үр тайбыңны хандырарына эргежок чугула идеалды күрүнелер аразында харылааларга доктаадып тургузарынык баар орукка уаңг моон-дактарын тургузуп турган.

Адаа хообаштыр б чылдык май айда күштүг болуп кирген париж дугуржулагалары джир чүгүге доктары эргежок чугула. Париж дугуржулагаларынын кол сорулгазы болза, барыын Германияны катар ченсегелеринде болгаш ону барыын талазы күрүнелериниң шериң бөлүгелешкинеринче—Сөңгү-атлантика блогунче болгаш барыын-европа эвилелине киреринеде болуп турганы билдингир болгаш. Ол дугуржулагалар барыын Германияны милитаризмни катар түндүрүңгө орукту ажыдыр берген. Оң айгыда, париж дугуржулагалары катар ченсегелериниң турар барыын Германияны айттынган бөлүгелешкинериниң киржишчилери барыын талазы чамдык күрүнелериниң дайын талазы-биле эвилелчини болдуруп турар. Интилек-биле алырга, париж дугуржулагалары Совет Эвилелине болгаш улус-демократтык чурттары уаң, Европага тайбыңды деткирлерин эрге-ажыктарына уаң улашкан.

Совет чазак болза, ол дугуржулагалар Европада бүгү бай-

далды чидигелеринге чедирш, Германияны тайбыңга ынакшылдыг эгерде катар каттыштырарына үндөйлөшкөн герман айттырганы шиттирлериниң болдурум болдурум шаң мынд байдалды тургузуп турар деп чүвеже АКШ-тын, Великобританиянык болгаш Франциянык база париж дугуржулагаларынын киржишчилери болур эске-даа чурттарынын чазактарынын кичөөнгейин хөй уаң угандырып келген. Шаң мынд байдалдар турда Герман Демократтык Республиканы катар ченсегелерин болгаш эске күрүнелериниң шериң доктарынык кырип турар барыын Германиянык каттыштырны болбас деп чүвени бистер айтып турган бис.

Ыччанга-даа, Совет Эвилелиниң кылган сагымдыргаларын ыччанга керексе албааннар. Оң түннелдинде улустар аразынын дүшкүүрлүг чорун улам иңай чымчадырчыне болгаш улустар аразынын шиттирлериниң айттыргаларын таарымчалык шиттирлериниң хөргөңгө уаңг моонда, а ол ышкаш Европада болгаш Европада дашкаар-даа күрүнелериниң аразында харылааларга барымдаагынын чымчагалык болу берген болгаш бот арын болур-даа шаң мынд байдал Европада тургустунган.

Ылаңгыя атомнуң болгаш водородтуң ченсегит бүдүрериниң талазы-биле чыл келген туум улам-на калбак кемчөөлүг болуп турар эгерде ченсегелешкисин улустарын дүрүң боттар дүрүңгө интилек-биле өскүткен. Сөөлү чылдарынын дүрүңгөндө күрүнелериниң шериң чарыкдадары үргүчү өзүп турган, мычаарга ол чорук Сөңгү-атлантика сөөлөңүнүн киржишчилери чурттарга онза хамзааржып. Ченсегелешкисинине үндүргөн чарыкдадарың өзүп турар кемчөөлүнүң дугаанын чогуру күрүнелериниң албан сөзүгүл чарына чүгүлдө-риңге үндөйлөнгөн дараазындагы саннар көргүзүп турар.

1948—1949 бөджет чымында АКШ-тың шуут шериң чарыкдадары 12,9 миллиард доллар, азы федералдык бөджет талазы-биле бот чарыкдадарынын 32,6 хууу болган; 1953—1954 бөджет чымында сагымдыртынган чарыкдадары 46,5 миллиард доллар чедип, азы бүтү федералдык чарыкдадарга хамзааржып алырга 68,6 хуу өскөн. Ыччангаш 1948 чылдан эгезеш АКШ-тың шериң бөджди үш чартык ажык катар көрүдөн, а АКШ-тың инти чарыкда бөдждинде оң үлүг-хууу ийи ажык катар өскөн.

1948—49 бөджет чымында Англиянык шуут шериң чарыкдадары бөдждеттиң инти чарыкдадарына хамзааржып алырга 24,2 хуу болбушаан, 768 миллион фунт стерлинг түңдө додгаргайлашты; 1953—54 чылда сагымдыртынган чарыкдадар бир миллиард 637 миллион фунт стерлинг чедип, азы бүтү бөджет чарыкдадарына хамзааржып алырга 38,3 хуу көүдөн.

1949 чылда Францияга шуут шериң чарыкдадары 289 миллиард франк, азы бөдждеттиң бүгү чарыкдадарына хамзааржып алырга 23,8 хуу болган; 1954 чылда Франциянык шуут шериң чарыкдадары бир триллион 192 миллиард франк чедип көүдөн, ол дөргө, бүтү бөджет чарыкдадарынын 32,5 хууу болган.

Байдал мындиг турда, Совет Эвилели бодунуң ченсегит күштерин быжыгалар дугайында сагым салышкынын илетрелени барып шыдаас деп чүве болу-ла билдингир. 1955 чылда Совет Эвилелине шериң чарыкдадары 112 миллиард 122 миллион 110 муң рубль түңдө шаванганга, ол дөргө, бөдждеттиң бүтү чарыкда кезининиң 20 хире хууу болуп турар. Париж дугуржулагаларын кылганы-биле холбаштыр Совет Эвилели болгаш Европанык тайбыңга ынакшылдыг эске-даа күрүнелери найыра, кады ажылдакчыга болгаш кайы-кайызына дугаалык дугайында май 14-те Варшава керезини чарар ужурга таварышкан, ол керө болза, боттарынын тайбың чок чорун хандыр талазы-биле болгаш Европага тайбыңны деткирлерин эрге-ажыктарына таарыштыр оларнын күженишкисинерин каттыштырарын көрүп турар.

Ченсегелешкисинериниң үргүчүлөп турар өзүдөн күрүнелер аразында харылааларга бүтүрүшкө чорукту күштеринге, оларнын аразында кайы-кайызында сенсегелер чоруктуң өзүдөңгө, чаа дайынын пропагандазын күштерлеринге чедирш турары хун келген туум улам-на илден болуп турар. Ол бүгү болза, «соок дайын» үргүчүлөлдө болуп келген. «Соок дайын» күрүнелер аразына чо-

гүүр экономиянык болгаш эске-даа харылааларын үрөөң; улустар аразынын сагымдажышыныкына азы-бүрү кезириниң хоругдашыныкы болгаш ызыгаргаашыныкына, аны-ай-бүрү чурттарынын үлестир, кезде ажык-агыл, эртең болган култура ажылдакчыларынын аразына артыкшыныкыларын ызыгаргаашы оң түннелди болган. Улустар аразынын дүшкүүрлүг чоруктарынын кошкардырына болгаш күрүнелер аразына эргежок чугула бүтүрүшкү чорукту тургузарына «соок дайын» шактыктап турар.

Иракын Чөөн чүте байдал улустарын оңа сагым чөвөшкисини хамыктырган. Борей дайыны советсатканынын соонда бениң ол районда байдал дүшкүүрлүг болуп артын келген, мычаарга ол дүшкүүрлүг чорук үе-үеде аймыкдык шиттирлер-бүдүштүг болуп келген. Ол чорук кады шагдан бээр кыдат дөшкөчүлөрүн—Тайвань ортукуту болгаш эске-даа өскөң хөй ортукутарын—даггынык шериңлериниң керек кырында элзеп алганы-биле тайбыңларынның турар, оң биле Кыдат улус элзепти шыдааган чөвө билдингир.

Иракын дугаанында айттырганы шиттирлер таарымчалыкыры-биле сонургалды күрүнелериниң конференциянык чымчадырарына хамзааржып интиратканы Совет чазак үндүргөн. Ол интираткы мыччанга чедир таарымчалык түннелдерге чедирбөш хөргөңгөндүр. Кыдат-америк харылааларына шиттирелешкисин айттыргаларынын талазы-биле КСРЭ-ниң болгаш АКШ-тың аразына шуут чугаалажышыныкыларын чорудар дугайында Кыдат Улус Республиканык чазактын савалын база ССРЭ-ниң чазак дөтөөн. Ам ийи талаар мында чугаалажышыныкына кыришкен билдингир болган. Ишон чорук дөш шиттирлер 11 америк ужулдуларын хулаан бетинде доктаар дугайында шиттир Кыдат Улус Республиканык талазында чаагай тура-сорукуту илерети болуп турар, ол чорук чугаалажышыныкыларын чорудууга-зына таарымчалык савалдарын чедирбөш барып шыдаас.

Кыдат Улус Республиканык Каттышкан Национал Организациянык дүрүң боттар эргелерин катар тургузар дугаанында айттырг чугула ужуру-дузалык болуп турар.

КЮ-нуң Аймык чок чорук Чөвүлелиниң доктаамал кези-сүнү болур уаң күрүнени—Кыдат Улус Республиканык Каттышкан Национал Организациянык ажылына киржилген болгаш улустар аразынын элзеп хөй айттыргаларын көөрүңе киржишкелери дашкаар сагымты-биле тудары мырыңа чөвө таарышас.

Чамдык күрүнелериниң аразында харылааларда дүшкүүрлүг чорук улам иңай хөзөр артык туум-на, улустар аразынын чаа дайынын аймыкы ондактык болдуруп турар байдалы улам-на чидигелер деп чүвени Совет чазак меде-рени билип келген. Байдалды чымчанып деп, күрүнелер аразына бүтүрүшкү чорукту катар тургусу деп даггынык политиканың боттук кемчегери эргежок чугула турган. Иччангаш Совет Эвилелиниң чааа тайбыңны камгалаарынын болгаш быжыгаларынын эрге-ажыктарын удуртууга болдуру-бушаан, ол талазы-биле бодунга интиратканы алган болгаш тайбыңга ынакшылдыг улустарын бүгү-ниги чүгүлдүгү-нүшкүгүнү алган даггынык политиканың элзеп хөй чугула баямнарын сөөлү чылдык дүргүзүлдө чоруткан.

Совет чазактың чорутканы тайбыңга ынакшылдыг баямнар улустар аразынын харылааларында дүшкүүрлүг чоруктарынын кошкардырына чедирген деп чүвени хулаанга барып болбас.

Ченсегелешкисинерини кызырар, атомнуң болгаш водородтуң ченсегит хоругдар база чаа дайынын аймыкы чай-ладыр айттыргаларын талазы-биле Совет чазактың май 10-дагы савалдары улустар аразынын дүшкүүрлүг чоруктарынын чамдыкдырарына чугула ужуру-дузалык болуп турар. Ол савалдары делегейниң калбак бөлүктери чүгүлдүгүгүнү утсаан болгаш чөвө болганга тайбыңны хөргөңгө уаңг салышкыны кылдыр үнелзеп. Оларга үндөйлөшк эргежок чугула дугуржулушуну чедип алырбы тайбыңны хандырарынын керезинге оң чугула рольду ойнаары чыгынык чөк ийи.

Совет Эвилелиниң интиратканын боттар Австрия-биле күрүне керезини чарар чорукту боттандырган мынд болушкунуң ужуру-дузалык чедир үнелзери берге.

Австри айттырганы Австрия хамзаарышас болгаш бүрүн эргелек кыры болу берген, доктаамал нейтралитеттиң политиканын барымдаа деп хулаанга бодунга алган турар кылдыр иччаар шиттирелени австри улустуң национал эрге-ажыктарына-даа, Европанык тайбыңны деткирлерин эрге-ажыктарына-даа таарып турар. Австри айттырганы чедиптиниң интиратканы оң-биле кады тайбыңны деткир дөш кол харысалга оңашып турар күрүнелер улустар аразынын шиттирелешкисин айттыргаларын шиттирлеринге бар аргаларын иракта-ла чедир ажылдашкан деп чүвени көрүшкөн. Ол айттырганы шиттирелени өйү келген эске-даа айттыргаларын база шиттирлер таарыштырарын

дөш шимчөөшкисини күштөлдүргөн билдингир.

Совет Эвилелиниң болгаш Югославиянык аразында харылааларда Совет Эвилелиниң Чазак төлөөлөрүнүн Югославияга чоранынын түннелдинде чедип алдынган эргилдени тайбыңны хөргөңгө ужуру-дузалыкы оңашап демдегеле чөгүр.

Югослав болгаш совет улустарын аразында азы-дугама найырадык болгаш сирым кады ажылдажылганы харылаалары өңкөңгө турган 1948 чылдың соонда ийи чурттарынын аразына тургустунган таарымча чөк болгаш болду-рар арткаа байдалы Белградга болган чугаалажышыкынар ууштукан. Совет-югослав харылааларга чөккө үеде чедир турган таарымча чөк байдал чүте тайбыңны дайымынагына ажыктып турган. Ол чорук ийи чурттарынын амьдиралгын эрге-ажыктарына болгаш улустар аразына тайбыңны деткирлерин эрге-ажыктарына уаңг карааны таарыштырган. Иңдиг байдал моон иңай үргүчүлөп шыдаас болган, мыччангаш ийи чурттарынын чазактары совет-югослав харылааларга үндөш өңкөңгөңгөңгө эргежок чугулазын дугайында түннелди кылган.

ССРЭ-ниң болгаш Югославиянык аразында харылаалар ам делегейни хулаангаашынык, бүрүн эргени, хамзаарышас чорукту, дөшкөчүр талазы-биле бүдүн турар чорукту болгаш деп эргени хулаангаашынык, улустар аразына тайбың кожа-хөлбө дөтүңүшкисиниң хулаангаашы болгаш көг-жүдөрүн, кайы-кайызын хулаангаашынык болгаш иштики керектерге хамзаарышкисиниң принциптерин хулаан бөөрүңге үндөйлөшкөндүр тургустуну турар болгаш моон соңгаар-даа мыччанга тургустурур.

Совет-югослав харылааларынык экижидериниң хөргөңгө амы үеде чедип алдынган түннелдер ийи чурттар карачанын шын орукту шилеп алган деп боданынын бүгү барымдааны берип турар болгаш ийи чазактар Совет Эвилелиниң болгаш Югославиянык Федеративтик Улус Республиканык аразында харылааларын улам иңай көгжүдөрүн болгаш быжыгаларынын хөргөңгө уаңг шимчөшкисиниң кады шилеп алдынган оруу-биле бээр дөш улам иңайгы күженишкисинери салыр дугайы меделерин эргежок чугула деп санап турар бис. (Диниттиг, үр адыш чаксаашкыны).

Оң иңай Индиянык премьер-министри дөргө Джавахар-лау Иерунуң Совет Эвилелине чоранын мышап мынд болушкунуң чугула ужуру-дузалыкы демдегелери эргежок чугула. Дөргө Д. Иерунуң болгаш Совет чазактың удуртчуларын аразына болгаш санал-оңалдар солгунушуну база совет-инди кады кылган меделер Совет Эвилелиниң болгаш Индиянык аразында тургустунган найырадык харылааларын көгжүдөр деп ийи чурттарыны долу шиттирлерин көргөшкөн. Тайбың дөш демиседик сонгааратыныс айттыргаларынын талазы-биле ийи чурттарынын турштары дүжүк турар, мыччангаш ол чорук Азиянык болгаш Иракын Чөөн чүтүкү өйү келген айттыргаларын шиттирлер таарыштырарына база улустар аразынын дүшкүүрлүг чоруктарынын чамдыкдырарына оң уаңг ужуру-дузалык болуп турар.

Азияга болгаш Анзияда эске-даа чөвөргө тайбың дөш демиселге чугула фактор болуп совет-инди кады ажылдажылганын ужуру-дузалыкы Совет чазак бөднү-биле үндөйлөшкөн, совет-инди меделерге тайбыңларатынган болгаш тайбыңга ынакшылдыг күрүнелериниң талазында калбак деткимчени алган принциптерге үндөйлөшк ол кады ажылдажылганы моон соңгаар-даа деткирлер эргежок чугула деп санап турар. Ол кады ажылдажылганы быжыгаларынын ийи чурттарынын чазактарынын удуртчуларын аразына шуут харылааларына база иңай көгжүдөрүн иңдиг бөери чыгынык чөк.

Совет чазак тайбыңны камгалаарынын болгаш быжыгаларынын дугайында сагым салышыныкын удуртууга болдуру-бушаан, чогуру таарымчалык түннелдерин берип болур эске-даа элзеп хөй чугула баямнарны кылган. Илаңгыя дипломатия, сагым болгаш култура харылааларын доктаадып тургузар дугайында Герман Федералдык Республиканык чазакка ССРЭ-ниң чазактын саналы, а ол ышкаш ам Лондонда чоруп турар совет-онор чугаалажышыныкынын барында кылып турарын ол.

Дөрт күрүнелериниң чазактар Баштыңнарынын Женева Чөвүлел хуралынын муруну чарында тургустунган делегей байдалы кол демдегерге мынд болуп турар. Улустар аразынын дүшкүүрлүг чоруктарын чогууру-биле чымчадырына чедирген болгаш оң-биле Женевага Чөвүлел хуралды чорудуруна таарымчалык байдаларын тургускан факторлар мынд болуп турар.

II Женева Чөвүлел хуралы болгаш Совет чазактын саналдары

Совет чазак болза, дөрт күрүнелериниң чазактар Баштыңнарынын Чөвүлел хуралынын кол сорулгазы улустар аразынын дүшкүүрлүг чоруктарынын улам иңай чымчадыры болгаш күрүнелер аразында харылааларга эргежок чугула бүтүрүшкү чорукту тургузарына иңдиг бөери болур ужуру деп чүвени барымдаан. Улустар аразынын шиттирелешкисин айттыргаларын шиттирлеринге бар аргаларын иракта-ла чедир ажылдашкан деп чүвени көрүшкөн. Ол айттырганы шиттирелени өйү келген эске-даа айттыргаларын база шиттирлер таарыштырарын

Оңу удуртууга болдуруп алыш, Совет төлөөлөр Женева Чөвүлел хуралынын ажылынын эгезинде-ле Совет чазактың боданы-биле алырга, Чөвүлел хуралдык сорулгазы болза, бот-бодунга удур канды-бир буруудагыларын кедүрүп үндүрери эвес, харын улустар аразынын дүшкүүрлүг чоруктарынын улам иңай кошкардырынын болгаш күрүнелер аразында харылаа байдалдарга бүтүрүшкү чоруктуң байдалын тургузарынын чаа оруктарын болгаш эрге-хөмчөгелерин дилеп тывары болур деп меделзеп. Бистер деп каттыштырган күженишкисинерин аргазы-биле шиттирелешкисин айттыргаларын шиттирлерин тывар деп күзөг-биле Женевага келген бис деп шуут меделзеп болгаш боттарыныкынын таалавстан Чөвүлел хуралдык эске киржишчилериниң савалдарын ки-

чөөңгөйгө көөрүңгө беденности илгерилзеп бис.

Совет төлөөлөр АКШ-тын, Великобританиянык болгаш Франциянык күрүне ажылдакчыларынын кичөөңгейин шиттирелешкисин айттыргаларын, оң иштинде Европанык болгаш Азиянык айттыргаларын шиттирлериниң орудына турар бергендерин биче деп көөр хөөн Совет төлөөлөрде чөк дөргө-лике база углаан. Ыччангажок бир эвес бүгү киржишчилер Чөвүлел хуралга бергендерин ажып эртериниң ортун тывар деп күзөг-биле келген болза, ол дөргө, Чөвүлел хурал таарымчалык түннелдерин бөориниң шычы үндөшкөн турган.

АКШ-тын, Франциянык, Великобританиянык болгаш Совет

